

УДК 811.161.2'27

Каранда М. В., магістрантка 2-го курсу
факультету філології, історії та політико-юридичних наук
Науковий керівник – **Пугач В. М.**, кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови, методики її навчання та перекладу
(*Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя*)

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ДРАМАТУРГІЯ ДЛЯ ДІТЕЙ ЯК ДЖЕРЕЛО ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Одна з чільних проблем сучасної української драматургії – це твори для дітей, адже кількісно й якісно вже декілька десятиліть не вдається повністю задовольняти попит професіоналів і аматорів щодо цієї тематики. І все ж сучасні драматурги, попри відсутність у сучасній Україні несуперечливої культурної політики й непослідовне втілення мовної політики, здійснюють комунікацію з дітьми та їхніми батьками з урахуванням актуальних викликів часу. Драматургія для дітей як особливий складник літератури через призму театру здатна формувати національну картину світу та мовну свідомість нової генерації українців. Доцільно проаналізувати жанрово-тематичний зріз та мовностилістичні домінанти драматичних творів для дітей у сучасному культурному просторі України.

Короткий аналіз досліджень проблеми. Культурологиня та драматургиня Н. Мірошніченко звертає увагу на те, що сьогодні драматургія для дітей «позбавлена усвідомлення, рецепції, контексту – як українського, так і міжнародного» [2, с. 5]. Важливими для оцінки тенденцій української драматургії для дітей, підлітків і юнацтва стали праці О. Бондаревої, Т. Вірченко, Т. Качак. Філологиня О. Бондарева підкреслює, що у XXI сторіччі існує вагома жанрова палітра українській драматургії для дітей, та загострює проблему поодинокості вдалих спроб розгляду серйозних тем, які здатні формувати національну свідомість глядача [1, с. 343].

Війна, яку розпочала Росія проти України у 2014 році, стала тим каталізатором, який потужно вплинув на літературну творчість та змінив ціннісні акценти, зокрема й на письменників, які пишуть для дитячої та юнацької цільової аудиторії.

Метою статті є виокремлення головних лінгвокультурологічних ознак формування новітнього етапу драматургії для дітей, окресленого тематикою та проблематикою п'єс; виявлення культурно зумовлених тематичних змін та мовностилістичних домінант на сучасному етапі розвитку української драматургії, зокрема для дітей.

Матеріалом для аналізу стали твори за критерієм відзнак на провідних літературних конкурсах країни, зокрема в контексті робіт переможців Міжнародного конкурсу «Коронація слова». Переможцями конкурсу «Коронація слова» в номінаціях «П'єса для підлітків» та «П'єса для дітей» в останні роки ставали переважно кияни (драматурги Оксана Радько, Юлія Куліш, Леся Мовчун, Андрій Водов) та Юлія Бозаджиєва, яка репрезентувала м. Запоріжжя. За межами конкурсу «Коронація слова» драматургічний процес фіксується переважно в

електронному форматі. Зокрема, про це свідчить вміст Порталу сучасної української драматургії [3]. Ця віртуальна бібліотека містить вісімнадцять драматичних творів для дітей для юнацтва, які мають відзнаки таких всеукраїнських конкурсів драматичної творчості: «Тиждень актуальної п'єси», лабораторія драматургії НСТДУ, конкурс «Липневий мед», Корнійчуковська премія, Всеукраїнський конкурс талантів «Творчий кіпіш». Серед найбільш представлених авторів-драматургів варто назвати Лану Ра (4 твори), Юлію Куліш та Анну Галас (по 3 твори).

Жанрова палітра п'єс для дітей та підлітків репрезентована казками, пригодами, різдвяними історіями, мюзиклами, фентезі, детективам, легендами, адаптованими драмами. Тематика п'єс для дітей та підлітків окреслена проблемами екології, дружби, подолання страхів, дорослішання, взаємодопомоги, збереження традицій.

Оригінальними у своїй окремішності є п'єси Лани Ра на тему причини та сутності війни («Війна, я закреслю тебе», 2023), пошуку сенсів життя («Речі старечі», 2023), інклюзії («Конячка Камелія та тихе вушко», 2021), свободи та сприйняття альтернативної творчості («Каракулі каракуля», 2020). Для авторського ідіолекту драматургині притаманні мовні ігри, паронімія, уживання демінутивів.

Ще один важливий культурологічний критерій – довіра режисерів до драматургічного матеріалу та реальна практична робота з ним у професійних театрах. До таких успішних і затребуваних драматургів належать Наталія Блок та її казка «Місто за шпалерами», поставлена Київським театром ляльок, яка оповідає про порятунок матері; Марта Гурін і її твори «Святкові сни» (тема – різдвяна етніка) і «Загублена лялька» (екологічна тематика), що були перетворені на вистави у Львівському театрі ляльок і «Клубок казок» (попурі з українських казок з використанням діалектизмів) та в Одесі в Театрі юного глядача. Також уже згадувана Лана Ра має поставлену казку «Як рятували країну Мережину» в Івано-Франківському академічному обласному театрі ляльок. Вистава сприймається сьогодні як розмова з дітьми про омріяну перемогу, нехай і над ворогом-павуком. Її ж казка «Королева загублених гудзиків», поставлена в Черкаському академічному театрі, успішно комунікує з дітьми про пошуки свого місця в житті.

Драматург Олег Михайлов написав щемливу та глибоку бувальщину «Жи́раф Монс», яку втілив на сцені Харківський театр ляльок у 2023 році. В основі згаданої п'єси лежить міська легенда про жирафа, якій під час окупації міста нацистами під час Другої світової війни затоваришував із харківським лікарем і після бомбардування зоопарку зайшов до під'їзду друга, але був застрелений німецьким солдатом. Сьогодні легенда перетворилася на серйозну оповідь про нову війну. Драматург сконструював світлий фінал, тобто прецедентна легенда в драматичному творі була успішно рекультивована й продовжує естетично виховувати нову генерацію на принципах віри в перемогу добра.

Висновки та перспективи. Сучасна українська драматургія для дітей на новітньому історичному етапі стрімко наближається до дорослих тем та проблем, адже стратегії комунікації драматургів з юним глядачем убирають у себе такі запити суспільства, як рефлексію війни, сенсу життя, порятунку рідних. Сучасна

українська драматургія для дітей є засобом формування національної картини світу. Автори послуговуються як сучасною розмовною лексикою, так і застосовують історизми, діалектизми, варваризми, подекуди творять okazionalizmi, апелюють до прецедентних образів. Для найрепрезентованішої авторки порталу сучасної драматургії Лани Ра притаманні мовні ігри, паронімія, використання демінутивів. Перспективним є дослідження жанрової палітри, тематики й проблематики п'єс для дітей, відображених в антологіях «Драмовичок», «Книжка на сцені» та авторських збірках. До того ж важливо проаналізувати комплексну взаємодію біографічного жанру сучасної драматургії на юнацьку читацьку та глядацьку аудиторію та провідних жанрів драматургії для дітей у контексті естетичного виховання.

Література

1. Бондарева О. Є. Міф і драма у новітньому літературному контексті: поновлення структурного зв'язку через жанрове моделювання. Київ : Четверта хвиля, 2006. 512 с.
2. Драмовичок: антологія сучасної української драматургії для дітей та підлітків / упоряд. Н. Мірошніченко та ін. Київ : НЦТМ ім. Л. Курбаса, 2017. 464 с.
3. Портал сучасної української драматургії. URL: https://ukrdramahub.org.ua/search-plays?f%5B0%5D=if_vidznaki%3A1&f%5B1%5D=zhanr2%3A29